

**ТҮРФЫНДАРДЫҢ
ТЫНЫСЫН
АШҚАН ЖОБА**

3-бет

**ҰСТАЗЫНДЫ
АТАННАН Да
ӘЗІЗ ТҮТ**

4-бет

Ақеркін ЕРАЛИЕВА,
Алматы қаласы /сөр
Әйелдер кеңесінің
төрділік мүшкіні

**«ӘЙЕЛДЕР ЖЕКЕ
КӘСПІКЕРЛІКТЕ
БЕЛСЕНДІ»**

8-бет

ЗАН газеті

ZANMEDIA.KZ

Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

✉ zangazet@mail.ru

№19 (3550) 10 наурыз 2023

СӘТІ ТҮСКЕН СҮХБАТ

Лязят ҚАШҚЫМБАЕВА,
Денсаулық сақтау министрлігі
Медициналық және
фармацевтикалық бақылау
комитеті тәргасының
орынбасары:

**«ТЕКСЕРІЛМЕГЕН
ДӘРІ -
ТҮТЫНУШЫ
ДЕНСАУЛЫҒЫНА
ҚАТЕР»**

— Лязят Рымбеккызы, Алма-
тыда өткен XIV Еуразия фарма-
цевтика форумы кезінде сала-
дағы өзекті мәселелер сөз болып,
оны шешуға қатысты тәжірибе
ортага салынды. Бұған қатысты
қазақстандық құзырлы органдар
устанымы қандай?

— Эрине, дүниежүзінде өндірілетін
дәрілік заттардың Қазақстан үшін де
қолжетімді болуы, ең алдымен, халық
үшін маңызды. Өйтінген, көп дәрілік
заттар қазір Қазақстанда тапшы бо-
лып отыр. Оған нениң әсер еткені
осы форумда айтылып, оны шешу
жолдары да көрсетілді. Мәселен, заң
жаянан көлөтін болсақ мемлекеттік
актілерге өзгерістер енгізу қажет. Себе-
би, барлық дәрі-дәрмек біздің елге
жайдан-жай келе салмайды. Келер
алдында олар алдымен тіркелуі керек.

— Әлемнің өзге елдерінде қол-
данылатын дәрілерге бізде неге
руқсат берілмейді?

— Кейбір дәрілік заттардың тір-
келимеуі сапасына байланысты. Оны
тұтынатын біздің халық болған-
дықтан, дәрінің сапасын зерттеу ке-
рек. Сондықтан зерттелмеген дәрілік
заттардың айналымына Қазақстанда
руқсат жок. Занға сайкес, Қазақстанға
келер кезде дәрілік заттардың бәрі
жан-жақты зерттеуден өткізілді.

Дүниежүзінде қолданылатын
бірқатар дәрілік заттар көбінесе ор-
фандық, яғни, сирек кездесетін ау-
руларды емдеуде қажет болады. Ор-
фандық аурулардың дәрілік заттары
әлі қолжетімсіз болып тұр. Оларды
Қазақстанда алып келу біз үшін де
маңызды. Себебі, медицина дамыған
сайын сирек кездесетін орфандық
аурулардың әрқылу түрі белгілі бо-
лып жатыр. Қазақстанда қазір ешкім
ондай дәріні шығара алмайды. Олар
түпнұсқа препарат болып саналады.
Сондықтан оны Қазақстанға әке-
лу үшін өндіріс орындарын аштыру
маңызды. Түпнұсқа препараттарды
Қазақстанға технологиясымен алып
келу, оның өндірісіне инвестиция қуо-
сияты шаруалардың бәрі біртіндегі
колға альнуда. 1 дәрілік затты шыға-
рудың 10-15 жылдық тәжірибе керек.

(Соңы 3-бетте)

ПСИХОЛОГТАРДЫ
ДАЯРЛАУҒА МЕМЛЕКЕТ
КОҢІЛ БӨЛУ КЕРЕК

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ 2019 жылды тамыз конференциясында балалар арасындағы
өз-өзіне қол салу мәселесіне назар аудартып, «Балалар мен жасөспірімдердің суицидке баруы – бәріміз үшін
қасиret.

(Соңы 3-бетте)

МӘСЕЛЕ

СОЛАҚАЙ РЕФОРМАТОРЛАР ЖАЗАСЫЗ ҚАЛА МА?

«Зан газетінде» 2020 жылды 10 шілдеде жарық көрген

«УШ АЙДА БІЛІКТІ МАМАН ӘЗІРЛЕУ МУМКІН ЕМЕС» деген сұхбаттан кейінгі ой-тұжырым

Еліміз саяси-әлеуметтік және экономикалық даму жолында кәсіби мамандардың жетілуін жаңғыртуды қажет етеді. Үақыттың сұранысы осы.

Кезінде экс-президент Н.Назарбаев қауіпсіздік түрмис сапасының ажырамас болған деп танып, полиция жұмысының тубегейлі жақсаруын талап етті. Үкіметке «Ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі жол картасын» қабылдауды тапсырып, оның бағыттарын даайындалады. «Біріншіден, Ішкі істер министрлігінің штаттық санын оңтайландырып, полицияның өзіне тиесілі емес функциялардан арылту қажет. Екіншіден, полиция қызметкерінің жаңа стандартын бекітіп, мансаптың ілгерлеу, сондай-ақ, полиция академиялары

арқылы кадрларды даярлау мен іріктеу жүйесін өзгерту керек» – деді. Сол кезде ақ біздің көnlімізге алаң туған еді. Нактылап айтсақ, «полиция академиялары арқылы кадрларды даярлау» мәселесі толғандырмай қоймады бізді. Ішкі істер органдарын реформалау кезеңінде кәсіби сананы өзгерту, әрбір қызметкердің санасын жаңғыртудың тиісті бағыттары әлі де анықталу үстінде. IIО қызметкерлерінің сыйбайлас жемқорлықтан ада, кәсіби шеберлігі сақталып, халықпен жұмыс істей алатын түсінік-тәнімі мен пайымы, шынайы ішкі

мәдениеті терен, ұстамдылық, қанагатшылық пен қарапайымдылық, үнемшілдіктері орынды пайдалану, адамгершіліктен аттап кетпей, әз абырайын полиция абырайы деп билетін, ар-оқданының қадірін пайымдай алатын, ынсал пен ындының айырмасын білетін қасиеттерін жетілдіргені дұрыс. Жаңа реформаның негізгі арқауы осы мәселелермен өзектес жатыр.

Ресейдің ішкі істер саласында жүргізілген реформалардың негізінде жогары оку орындарында профессорлық-окытушылық құрам мен материалдық-техникалық база күштейтіліп, АҚШ және Еуропа елдерінің озық тәжірибесі басшылыққа алынды. Біздің елге енгізілген қысқартуларды қабылдамаған көрші ел маман-сақшыны дайындауды 5 жылға үзартты.

Басқа елдерде маман дайындау мерзімі үзарылып жатқанда, уш айда маман дайындауға міндеттеген Үкімет қаулысының түсініксіз екендігін ашық айтқан болатынбыз.

Реформаторлар «Бізге жаңа формацияның полицейлері қажет. Кадрларды іріктеу, даярлау және інгерілету жүйесі қайта қарастырылатын болады. Ведомствоның білім беру ісі айтарлықтай өзгереді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет» – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол картасын бекіту туралы» ҚР Үкіметтің № 897 қаулысы қабылданды. Қаулының 3-тарауының 17-тармақшасында «ІІМ оку орындарын 5 заманауи полиция академиясы етіп қайта құру арқылы оңтайландыру» деп көрсетіліп, ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Карагандық академиясынан өзегерді. Мамандарды даярлау сапасы әлемдік стандарттарға сақтайды қажет – деп Ішкі істер министрлігіне тиесілі 12 оку орнының үздік 5-еүйнән ғана қалдырып шешім қабылдады да «ҚР ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019–2021 жылдарға арналған жол карт

БАСТАМА

КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СОТТЫ ҚҰРУ - МАҢЫЗДЫ ҚАДАМ

Мемлекет басшысының «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты жолдауында құқық қорғау институттарын күшету мәселелері көтерілген белгілі. Құжаттағы басты жаңалықтың бірі – Конституциялық сот құру туралы ұсыныс еді.

Президент көптеген мемлекетте Конституциялық сот бар екенин, оған кез келген адам өзінің саяулын жолдай алатына тоқталып, «Тәуелсіздікті алғашқы жылдарында мұндай орган Қазақстанда болған. Сарапшылар Ата Зан ережелерінің мұлтікісіңінде оны мекеме тиімді қамтамасыз етеді деп санайды. Соны ескере отырып, мен елімізде Конституциялық сот құруды ұсынамын», – деген еді.

Осылайша, биыл 1 қантардан бастап Конституциялық сот өз жұмысын бастады. Ал Конституциялық соттың тарихына үнілек, 1992–1995 жылдар аралығында елімізде мұндай орган жұмыс істеген. Оған 1991 жылы 16 жетекшісінде «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тәуелсіздік туралы» Конституциялық зан негіз болған еді. Алайда, 1995 жылы 30 тамызда жаңа Конституцияның қабылдануына орай конституциялық қадағалау органды – Конституциялық кеңес құрылуына байланысты 1995 жылы Конституциялық сот өз қызметін тоқтатты.

Мұндай соттар өзге мемлекеттерде де бар. Германияда Конституциялық сот Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін құрылған екен. 1990 жылдардың басында Шығыс Еуропа мемлекеттерімен қатар, көршілес Ресейде де Конституциялық сот құрылған.

Елімізде Конституциялық сот өз өкілеттігін жүзеге асыру кезінде дербес және азаматтардан, үйімдерден, мемлекеттік органдардан, лауазымды азаматтардан тәуелсіз. Конституциялық сот тәрағаны және оның орынбасарын қоса алғанда, он бір судьядан тұрады. Конституация-

лық соттың құзыретіне Президент, Парламент депутаттарының сайлауы, республикалық референдумдың өткізуін дұрыстыры. Президент қол қойғанда дейін Парламент қабылдаған зандар, Парламент және оның палаталары қабылдаған қаулылар мен халықаралық шарттардың Конституцияға сәйкестігін қараша көреді. Конституциялық сот құзыреті шегінде барлық мемлекеттік органдар, үйімдердан құжаттарды, материалдар мен өзге де ақпараттың сұрапаты және алуға, белгілінген тәртіппен сарапшыларды (мамандарды) сараптамалық және ғылыми-консультациялық жұмысқа тартуға құқылар.

Конституциялық сот өкілеттігіне кіретін мәселелерді Конституциялық соттың отырысында қарап, шешеді. Сонымен қатар, Конституциялық соттың құзыретіне жататын мәселелерді қараша және олар бойынша шешімдер қабылдауда Конституцияда, Конституциялық занда және Конституциялық соттың регламентінде белгіленген конституциялық іс жүргізу тәртібімен жүзеге асырылады. Конституциялық сот жолданым конституциялық іс жүргізуға қабылданған күннен бастап бір ай ішінде қарап, қорытынды шешім шығарады. Бұл ретте азаматтардың жолданымы бойынша қорытынды шешім үш ай ішінде шығарылады.

Жаңа дәүрге қадам басқан елімізде құқыры мен занды мұддесі бұзылған жағдайда қарапайым азаматтар Конституциялық сотқа тікелей өзі шағымдана алады. Сондай-ақ, Бас прокурор және Адам құқықтары жөніндегі үәкілдің де Конституциялық сотқа жүгінуге құқыры бар. Сондықтан, азаматтардың құқырын зан жүзінде қорғауды одан әрі құшып мақсатында қолға алынған реформа еміршендігін көрсетеріне сенім мол.

**Қаржак БОЗШАГУЛОВ,
Ақтау қалалық әкімшілік құқық
бұзушылықтар жөніндегі
мамандандырылған сотының
терағасы**

ТАҒЗЫМ

ҰСТАЗЫНДЫ АТАННАН ДА ӘЗІЗ ТҮТ

Жасаган ігі істері үақыт өткен сайын жарқырай түсітін адамдар болады. Олар әрдайым бізбен бірге сияқты. Юрий БАСИН нағыз осында тұлға болған. Мен онымен заң факультетінің студенті болған кезде таныстым. Сол сәтте-ақ жан дүниесі бай, ері азаматтық болмысы зор тұлға екенін байқадым. Юрий Григорьевич ол кезде факультет деканы еді.

Мен 102-топтың старостасы етіп тағайыннады. Үлгерім мен сабактан қалмауызыдан қатаң тапсырған декан курсстарымның рухани есүін қадағалауды да басты міндет ретінде жүктеген. Ол кезде біздер «Жеті мұза қоғамының» мәслихатына қатыстық және хорда өлең айттым. Өзіме артылан осында үлкен сенімді ақтауға барынша тырыстық. Бәріміз ән шырқады! Деканың бізден мәдениетті адамдар жасауга қаншалықты талпынғанын көп жылдан кейін түсіндік.

Оның әрбір адамды танып, түсінуге талпынатыны бірден байқалатын. Екі жақтың үйлесімнің арқасында декан даярлаған дарынды шәкірттер көп болды. Оның жетекшілігімен 3 докторлық және 12 кандидаттық диссертация қорғалды. Олардың арасынан профессор А.Г.Диденконы (Зантану академиясын – «Әділет» жоғары құқық мектебін құрушуладын бірі, Қазақстанның жаңа азаматтық занымасы бойынша ғылыми жұмыстардың авторы), Ұбайдолла Стамқұловты (ҚР Конституциялық кеңесінің мүшесі), Райхан Досанована (адвокат, ҚР Президенті жанындағы Адам құқықы жөніндегі комиссияның Сараттама-консультативтік кеңесінің мүшесі), профессор Қасым Мәұленовті (ғылым саласында Ш.Ұэлиханов сыйлығының иегері, ҚР Парламенті Мәжілісінің ғылыми-консультативтік кеңесінің мүшесі) ілтиратпен атап өттеге болады.

Ю.Г.Басин үстаз ретінде үзак тағылымды жолдан өтті. Еңбек жолын заң мектебінде, одан кейін заң институтында оқытушылықтан бастады. Ол қырық жыл бойы әл-Фарағи атындағы ҚазҰУ қабыр-

Юрий Григорьевич азаматтық құқық саласындағы шоқтығы биік қасиби маман, ғалым болды. «Кеңестік тұрғының проблемалары» тақырыбына ЛМУ-де докторлық диссертациясын қорғады. Қөптеген жоғары оқу орындарында, тек Қазақстандаған емес, азаматтық құқық бойынша кандидаттық және докторлық диссертацияларды қорғау жөніндегі (мамандандырылған, диссертациялық) ғылыми кеңестердің мүшесі болды. 1970–1992 жылдары профессор Басин Томск мемлекеттік университетінің жанындағы диссертациялық кеңестің, Қазақ гуманитарлық-зан университеттегі (ҚазМЗУ), «Әділет» ЗА-ЖҚМ құрған докторлық бірлескен диссертациялық кеңестің, ҚазМЗУ негізінде Қазақ академиялық университеттің, кейіннен ҚазМЗУ-да және «Әділет» ЗА-ЖҚМ-де сол мамандықтар бойынша бірлескен кеңестің, Бішкектегі диссертациялық кеңестердің мүшесі болды.

Юрий Григорьевич әрдайым белсенді азаматтық көзқарасты үстенди. Ол ұзақ жылдар бойы ҚР Парламенті мен Үкіметтің ғылыми консультантты болды. Жұртшылық оны ғылыми-консультациялық кеңестердің: ҚР Конституациялық сотының, Қоғарғы соттың, Қоғарғы төрелік сотының және өзге де мемлекеттік органдардың мүшесі ретінде таниды.

Ю.Г.Басин Париж халықаралық төрелігінде (1998, екі рет), Сток-

әзірлеу кезінде Юрий Басин ел Президентінің жанындағы Сараптама-консультациялық кеңестің мүшесі болды. Аталмыш орган Конституцияның жаңа жобасын бүкілхалықтық талқылау барысында айтылған ескертпелер мен ұсыныстарды қарап қорытындылады (1995). Бұған коса Ю.Басин азаматтық құқық саласында студенттерге өте қажет монографиялар мен оқу құралдарын дайындаады.

Юрий Григорьевич – 300-ден астам ғылыми жарияланымының авторы. «ҚСРО-дағы социализмді құрғындық мәселелері», «Кеңестік тұрғының үй құқықының мәселелері», «Кеңес азаматтарының тұрғының үй құқықтары туралы», «ҚСРО-дағы күрделі құрылыштық құқықтық реттеу», «Совхоздардың шарашылық қатынастарын құқықтық реттеу», «Қазақ ССР-індегі азаматтық құқық», «Отбасылық құқық», «Қазақ ССР Азаматтық кодексіне түсініктеме», «Нарық экономикасы жағдайындағы бизнес пен қәсіпкерлік негіздері», «Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде түсініктемелер», «Азаматтық құқық», Азаматтық құқық ғылыми науқарының Қазақстанда қылыштасу тарихы еңбектерінің авторы.

Юрий Григорьевич Қазақ ССР ғылыми науқарының еңбек сінірген қайраткері атағына әбден лайық болды. Оның мемлекеттік мәраппаратының арасында – Қызыл Жұлдыз орденін, 1-дәрежедегі Отан соғысы орденін, «Құрмет» орденін, басқа да медальдарын, мәраппаратын атауға болады. Алайда, үстаз үшін ен үлкен мәрапат – шәкірттерінің биіктен көріну, елдін мойындауды. Ал мықты үстаздан тағылым алып, тәуелсіз елдін зан саласының жандануына үлес қосып отырған шәкірттер аз емес. Олардың бәрі жол көрсетіп, бағыт берген, қабілет-қарымын шындаған Юрий Григорьевичтің еңбегін әрдайым ерекше ілтиратпен айтады.

Профессор Ю.Г. Басиннің 100 жылдық мерейтойының құрметіне оның шақірттері мен ізбасарлары ғылыми конференциялар, еске алу және басқа да тағылымды шаралар өткізу. Сол жақсы үрдіс әл-Фарағи атындағы Қазақ Ұлттық университеттің жалғаспақ. Білім ордасының ректоры (Басқарма тәрағасы) профессор Жансайт Тұймебаевтың бастамашылығымен 2023 жылдың 31 наурызында профессор Юрий Григорьевич Басинде еске алу күні өткізіледі. Бұл да ұлы үстазға жасалған құрметтің бір белгісі.

С.ТЫНЫБЕКОВ,
профессор, әл-Фарағи
атындағы ҚазҰУ азаматтық
құқық және азаматтық іс
жүргізу, еңбек құқығы
кафедрасының мәнгерушісі

ЗАҢ ЖӘНЕ ЗАМАН

Сенат Қылмыстық, Қылмыстық іс жүргізу және Қылмыстық-атқару кодекстеріне енгізілген түзетулерді мақұлдады. Ол Мемлекет басшысының 2022 жылғы 1 қыркүйектегі жолдаудың берген тапсырмасын, сондай-ақ, Адам құқықтары саласындағы бірнеше кезектегі шаралар жоспарын іске асыру үшін әзірленген болатын.

ТҮЗЕТУЛЕР ЕЛ ИМИДЖІНЕ ОНД ӘСЕР ЕТЕДІ

Ішкі істер министрі Марат Ахметжанов өз баяндамасында жобаңын: қылмыстық сот ісін жүргізу саласындағы адам құқықтары; жазаны орындау; азаптаудың және ар-намысты қорлайтын басқа да қатығез әрекеттердің алдын алу мәселелерін қамтываған жеткізді. Оның айтынша, 2-3 мамырда өтетін БҰҰ Азаптауға қарсы комитеттің 76-сессиясында Қазақстан БҰҰ Азаптауға қарсы конвенцияны іске асыруға қабылданған шаралар туралы төртінші мерзімді баяндамасын қорғайды. Оnda елімізде жүргізіліп жатқан адам құқықтары саласындағы реформаларға және халықаралық міндеттемелердің іске асыру барысына баға берілтін болады. Осыған байланысты, атаптау түзетулерді қабылдауда елді имиджіне он әсерін тигізеді.

Негізгі ережелерге кеңірек тоқталған кезде Марат Мұратұлы: «Біріншіден, Қылмыстық кодекске сот бастандығынан айыру түрінде – сottалған адамда ауыр сырқат болған жағдайда жазаны өтеуді кейінге қалдыруды қолдану мүмкіндігін беретін норма енгізіледі. Осылайша, ол азаматтық медициналық мекемелерде жедел ем аулаға мүмкіндік алады. Қазір бас бастандығынан айыру орындарындағы сottалғандарды осы негіздер бойынша босату туралы норма қолданылады. Бұл ретте сот шешімін дерей орындау туралы норма көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының Жауғашты кентінде осында 1 колония бар. Оnda барлық жағдай жасалған. Бұлдіршіндер Балалар үйіне орналастырылады. Әйелдер олармен шектеусіз, жұмыстарды бос үакытта көріседі. Алайда, үш жақса толғаннан кейін балалар жақын тұстарына немесе балалар үйлеріне беріледі. Әлеуметтік байланыстардың сактау маскетінде сottалған әйелдерге, егер аналардың балаларында болуы көзделген. Елімізде Алматы облысының

МӘСЕЛЕ

СОЛАҚАЙ РЕФОРМАТОРЛАР ЖАЗАСЫЗ ҚАЛА МА?

«Заң газетінде» 2020 жылды 10 шілдеде жарық көрген

«УШ АЙДА БІЛІКТІ МАМАН ӘЗІРЛЕУ МҮМКІН ЕМЕС» деген сұхбаттан кейінгі ой-тұжырым

(Соңы. Басы 1-бетте)

Бұл ойланбай асығыс қабылданған шешім екенін БАҚ-та, әлеуметтік желілерде айтып бақсанбыз. Реформа мерзімі өтті, қандай жетістік бар? Біз бұл мәселені 2022 жылдың маусым айында Qazaqstan Ұлттық телаарнасы үйімдастырган «Жедел желі» бағдарламасының тікелей көрсетілімінде ішкі істер министрі, полиция генерал-полковнігі Марат Ахметжановқа саяул ретінде жолдадық. Ол: «Айтылған мәселе орынды. Бүгінде қызметтөн кетіп жатқандардың 90 пайызы азаматтық оку орындарын тәмамдағандар. Бұл ретте, бізге арнаулы оку орындарында шындалған мамандар қажет. Яғни, тек білім сапасы фана емес, деңсаулығы мығын, жүйке жүйесі мұқытты қадрлардың қатарға қосылуы маңызды. Бұл мәселені алқа мәжілісінде қарастырып, Үкіметке тиісті саяул жолдаймыз», – деген еді. Тікелей көрсетілімнен соң министрлік төрінде бакалаврият жүйесін қалыпта көлтірге қатысты сен қозға алып, 2023 жылы IIM Алматы және Қостанай академияларына 4 жылдық бакалавриат мамандығы бойынша үміткерлерді қабылдауда байланысты қасиби бағдар жұмыстарының қарқынды жүргізіле бастағанын байқаймыз.

Енді бакалавриатты қайта ашып отыр. Қаншама қаржат жұмысалады, ол үшін кім жауп береді? «Мемлекеттегі аразан полиция қоғамға қымбатқа түседі» деген бұрыннан белгілі тәмсілді мүдделі мемлекеттік органдар қаперге алмады.

Егемен еліміздің арнаулы құқық мамандарын дайындауды оңжылдықтағы жетістіктерін жоққа шығарған және орасан зор экономикалық зиян келтіруге мұрындық болған сауатыз шенеңіктардің шешімдері ақтауға келмейді. Келтірілген экономикалық зияннан, моральдық зиян мың есе басым.

Еліміздің полиция жүйесінің негізгі бөлігін құрайтын әкімшілік полиция қызметі қызметкерлерінің көсібі дағдыларының деңгейі, барлық IIO жүйесінің он немесе теріс бейнесін анықтайтын бірінші көрсеткіш болып саналады. Өйткені, олардың қызметі күнделікті жариялылықты қажет етеді. Әлбетте, ішкі істер органдары қызметтінің жана рөлін полицияның жана әлеуметтік бейнесін анықтап алмай жаңыртуы мүмкін емес екенін неге солақай реформаторлар естен шығарды.

Осылайша, ведомстволық білім беру жүйесін жаңыртуудың басты міндеті – қазіргі заман сапасын қамтамасыз ету.

Ал, ҚР IIM Үкімет қаулысы аясында жасаған өзгерістерге орай Б.Бейсенов атындағы Қаранды академиясы 1969 жылдан 2019 жылға дейін қызмет атқарған «Әкімшілік құқық және IIO әкімшілік қызмет» кафедрасын жабуға не негіз болған түсінікіз еди. Ол кафедраның мамандарды, болашақ тергеушілерді дайындауда қосқан үлесінің зор екенін есепке алмау өрескел қателік екендіктерін ешкім мойындағысы келмеді. Реформаға дейінгі қызмет істеген жылдары кафедраның ғылыми әлеуетінің 100% болғанын өткен тарих дәлелдей алады.

бағытта ұстанбау және оның келелі мәселе-лери қолданбалы кафедра «Әкімшілік құқық және ішкі істер органдарының әкімшілік қызметі» бағытында қаралмау және оқытылмау олқылыққа апарады деп біліп, оны қайта жаңырту қажет деп те талай айтты.

Реформаның сәтсіздігіне кінәлілерді де анық айтып, халықта қорсету қажет. Реформа ашық жарияланып, оның орнына әкімшілік құқық күйде қалдыруға мүлдем болмайды. «Жол картасы» аяқталды, енді оның нәтижесін ҚР IIM жариялауы тиіс.

100 пайыз ғылыми әлеуеті бар кафедраның жетекши галымдарының қызметтөн кетуі, байғылымы және әдістемелік оку құралдарының көрекісі қалып, оның орнына әкімшілік құқық және IIO әкімшілік қызмет салаларынан қыры-сырын білмейтін оқытушылардың ғылыми, қасиби шеберлігі басқа кафедрада оқытылған пәндердің жәй-күйі қандай болғаны белгілі.

Сол кезде-ақ ведомстволық жағары оку орындарындағы бакалавриат бағдарламалары болынша оқытууды жою жолымен оңтайдандыру ісі тек жағымсыз зардаптарға екеп соғады деп санадық. ҚР IIM Алматы, Қостанай және Ақтөбе қалаларындағы арнаулы оку орындарынан бакалавриатты тарату тиімді шешім бола алмасы анық. Өйткені, Азаматтық жағары оку орындарының түлектері ҚР IIO-дағы қызметтінің ерекшеліктеріне әуелден дайын болмайды. IIM АОО алқашқы күннен

бастап практикалық қызметке икемділіктерін, сондай-ақ, моральдық, психологиялық, еріктік және отаншылдық қабілеттерін тексереді, бейімдіді және дамытады.

Қазіргі кезде IIM АОО-дағы даярлау жүйесі бірнеше жылдар бойы өзін толық дәлелдеді. Тек IIM ведомстволық оку орындары оқытуудың қосыма түрлерінде жыл сайын арнаулы-тактикалық, атыс және полицияға дағдыландыру бойынша арнаулы шеберлікке үретіледі. Бұл КСРО және Қазақстан қалаларында террористік актілер кезінде, басқа да төтенше жағдайларға жол бермеу және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету кезінде дәлелденді.

Бакалавриаттан бастартсақ, соныңкінші болары анық. Сұрақ туындауды: кәсіби құзыреттілікі (практикалық тәжірибе) аз шамада менгеру мүмкін бе? Қызметкерлердің түрлі атыс қаруаларын, арнаулы құралдардың және дене күші мен күрес тәсілдерін қолдануды қанша үақытта менгеру мүмкін. Жауап айқын: полиция қызметкерлерінің кәсіби біліктілікке иеліп еттейді. Мысалы, аталаған мәжбурлеу шараларын қолдану кезінде нормативтік құқықтың базада көзделген тәртіп не-гіздерін, тыйым салу ережелерінің бірін орындауда – автоматты түрде қызметкер іс-әрекеттінің заңсыздығына әкеп соғады.

Реформа – реформа үшін емес

Соңғы жылы Президент Қасым-Жомарт Тоқаев халқына 4 рет жолдау жолдады. Қазақстандағы ахуалдаға баға берді. Жаңа Үкіметке Жаңа Қазақстанның болашағы үшін атқарылуы тиіс міндеттер қойылды. Ол экономикалық-әлеуметтік дамумен қатар, ел қауіпсіздігін де қамтады. Өйткені, «Қасіретті қантардың» сабактарында осал тұстарбой көрсеткені мәлім. Президент осы ауыр күндерде жаңын пида еткен құқық қорғау, күштік құралының қызметкерлеріне алғыс білдірді. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қызметтеріміздің жұмысын қайта құралы қажет. Олардың барлығы бір мақсатқа – кез келген сипаттағы және ауқымдағы қатер кезінде азаматтардың жұмысын қызметкерлерінде алғыс болады. Сонымен қатар, Президент Қ.Тоқаев үлттық қауіпсіздікі қамтамасыз етудін барлық жүйесін түбебегілі қайта құралы қажеттігін атады. Әлі есімізде «Қаруал құштеріміздің, құқық қорғау құралдарының, сиртқы барлау қыз

АСЫЛ МҰРА

Қазақ халқы ата-бабасынан қалған әдеп-ғұрып, салт-дәстүрін айрықша қастерлеп келеді. Қазақтың ұлттық мінез ерекшелігіне айналған басты дәстүрі – қонақжайлылық.

ҰЛТ ҚҰНДЫЛЫҒЫ - ҚАЗАҚ ДӘСТҮРЛЕРИ

Қазақ қоғамында ертеде айтылған бейресми заңдар бар.

Сонын бірі сыйлық беруге байланысты дәстүрлер мен әдеп-ғұрыптар. Мәселен, сүйінші құраға сондай үздіс. Ол жақсы хабар жеткізген саяхатшыға алғыс ретінде үй иелерінен бағалы сыйлық алатын ғұрып. «Ат мінгізіп шапан жабу» – жогары мәртебе. Дәстүр бойынша, құрметті қонақ, ауыла келген ақын жергілікті тұрғындардан батыр немесе жай ғана сыйлы адам, қызметі үшін ат пен қымбат шапан (түйе жүнінен жасалған астарлы шапан) сыйға алады. Сыйлықтың тағы бір түрі бес жақсы, яғни бір мезгілде бес құнды заттан тұратын сыйлық. Оған: түйе («қара нар»), жүйрік ат («жүйрік ат»), қымбат кілем («қалып кілем»), алмас қылыш («алмас қылыш»), сондай-ақ бұлғын тон («алмас қылыш»).

бұлғын ішік») жатады. Бес жақсы беру, сондай-ақ «ат мінгізіп, шапан жабу» қазақ қоғамында ен беделді адамдарға көрсетілетін құрмет. Ал, байғазы – жана зат алған адамға сыйлық алу мүмкіндігін қарастыратын дәстүр. Қазақ халқының ерекше дәстүрлерінің бірі өзара көмек көрсетуге байланысты әдеп-ғұрыптар. Мысалы, асар сондай дәстүрлердің бірі.

Бұл ғұрып асығыс, кейде ауыр жұмыстарды орындауда мүқтаж отбасы туыстарын, достарын, көршілерін көмекші ретінде шакыруға құқылы етеді. Истің соңында көмекшілерге мол дастрарқан жайлады. Ал, жылу – табиғи апаттардан (ерт, су тасқыны, т.б.) зардал шеккен адамдарға материалдық, моральдық және қаржылай көмек көрсетуге байланысты дәстүр. Жапа шеккендерге тек туыстары емес, барлық жаңашырлар

көмектесуге міндетті. Бұл орайда қамқорлық садақа мал, құрылыс материалдары, киім-кешек, ақса беріп, жасалуы мүмкін. Сол секілді белкеттерер – карттарды емдеу дәстүрі. Бұл ғұрыпта карттар

жаза қолданылуы мүмкін еді. Қонаққа – үй іесі қонаққа ән айтуды немесе музыкалық аспапта ойнауды сурғаға құқығы бар дәстүр. Қонаққа – қонақты өнермен сынау, сонымен катараптың көнлі етудің жолы. Ерулға жаңа қоныстанушылар келсе, олардың құрметіне беріліп, шағын мереке. Баланы туусы мен тәрбиесіне байланысты ерекше салт-дәстүрлер де ғасырлар бойы халқымызға жасасып келеді. Сонын бірі шілдеде – баланың дүниеге келуіне байланысты мереке. Ал, бесікке салу, бесік той – жаңа туған нәрестені бесікке салған соң үйімдестірылады. Әдette, бұл мереке нәрестенің кіндік бауы түскеннен кейін 3-5 күннен кейін өтеді. Есім қою ырымы шілдеде – мөрекесін аясында немесе жаңа туған нәрестені бесікке салу күніне орайластырылады жасалуы мүмкін.

Қарап отырсақ, ұлттық құндылықтарға айналған бұл дәсүрлердің барлығының да тәрбиелік маңызы зор. Осынау үрдістер сонымен қатараптың көнінде жаңа туған нәрестені бесікке салу күніне орайластырылады жасалуы мүмкін. Қарап отырсақ, ұлттық құндылықтарға айналған бұл дәсүрлердің барлығының да тәрбиелік маңызы зор. Осынау үрдістер сонымен қатараптың көнінде жаңа туған нәрестені бесікке салу күніне орайластырылады жасалуы мүмкін.

- Белім: Есіл өзені

- Белім: Сіләт өзені

- Белім: Ақмола облысының жергілікті су қоймалары

Қазақстан Республикасы Экология және табиги ресурстар министрлігінің Балық шаруашылығы комитеті жобалар бойынша қоғамдық тыңдаулар өткізілетін туралы хабарлайды:

1. «Есіл бассейніндегі халықаралық, республикалық және ЕҚТА орналасқан балық шаруашылығы су айдындарының сонымен қатараптың жергілікте маңызы бар су айдындарының балық қорының жағдайын бағалау және немесе олардың телімдерінде балық өнімділігін анықтау, балық пен басқа да су жануарларының шекти аулау мөлшері бойынша және балық аулау ерекесі мен тәртібін реттеу жөнінде биологиялық негізделмелер әзірлеу»

- Белім: Есіл өзені

- Белім: Сіләт өзені

- Белім: Ақмола облысының жергілікті су қоймалары

2. «Тобыл-Торғай бассейніндегі халықаралық, республикалық және ЕҚТА орналасқан балық шаруашылығы су айдындарының сонымен қатараптың жергілікте маңызы бар су айдындарының балық қорының жағдайын бағалау және немесе олардың телімдерінде балық өнімділігін анықтау, балық пен басқа да су жануарларының шекти аулау мөлшері бойынша және балық аулау ерекесі мен тәртібін реттеу жөнінде биологиялық негізделмелер әзірлеу»

- Белім: Тобыл өзені

- Белім: Костанай облысының жергілікті су қоймалары

3. «Нұра-Сарысу бассейніндегі халықаралық, республикалық және ЕҚТА орналасқан балық шаруашылығы су айдындарының сонымен қатараптың жергілікте маңызы бар су айдындарының балық қорының жағдайын бағалау және немесе олардың телімдерінде балық өнімділігін анықтау, балық пен басқа да су жануарларының шекти аулау мөлшері бойынша және балық аулау ерекесі мен тәртібін реттеу жөнінде биологиялық негізделмелер әзірлеу»

- Белім: Нұра өзені

Жоба бірыңғай экологиялық порталында <https://ecoportal.kz/> «Қоғамдық тыңдаулар» бөлімінде осы хабарландыру жарияланған күннен бастап бес жұмыс күні өткеннен кейін 2023 жылдын 17 наурызынан бастап он жұмыс күні ішінде ескертүлөр мен үсіншыстар беру үшін қолжетімді болады.

Әзірлеуші: «БШФО» ЖШС, Алматы қ., Сүйінбай даңғылы 89 А, тел. 8(727)383-17-15

Комитет рыбного хозяйства Министерства экологии и природных ресурсов Республики Казахстан уведомляет о проведении Общественных слушаний в форме публичных обсуждений по следующим проектам:

1. «Определение рыбопродуктивности рыбоводческих водоемов и/или их участков, разработка биологических обоснований предельно допустимых уловов рыбы и других водных животных, режиму и регулированию рыболовства на рыбоводческих водоемах международного, республиканского значений и водоемах ООПТ Есильского бассейна, а также оценка состояния рыбных ресурсов на резервных водоемах местного значения»

- Раздел: Река Есиль

- Раздел: Река Сильты

- Раздел: Водоемы местного значения Ақмолинской области

2. «Определение рыбопродуктивности рыбоводческих водоемов и/или их участков, разработка биологических обоснований предельно допустимых уловов рыбы и других водных животных, режиму и регулированию рыболовства на рыбоводческих водоемах международного, республиканского значений и водоемах ООПТ Тобыл-Торгайского бассейна, а также оценка состояния рыбных ресурсов на резервных водоемах местного значения»

- Раздел: Река Тобыл

- Раздел: Водоёмы местного значения Костанайской области

3. «Определение рыбопродуктивности рыбоводческих водоемов и/или их участков, разработка биологических обоснований общих допустимых уловов рыбы и других водных животных, режиму и регулированию рыболовства на рыбоводческих водоемах международного, республиканского значений и водоемах ООПТ Нура-Сарыусского бассейна, а также оценка состояния рыбных ресурсов на резервных водоемах местного значения»

- Раздел: Река Нура

Проекты будут доступны на Едином экологическом портале <https://ecoportal.kz/> в разделе «Общественные слушания» по истечении пяти рабочих дней с 17 марта 2023 года для предоставления замечаний и предложений в течение десяти рабочих дней.

Разработчик: ТОО «НПЦРХ», г. Алматы, проспект Суюнбая, 89А, тел. 8(727)383-17-15

Жоғарғы Сот және Қазақстан Республикасы Сот әкімшілігінің ұжымы Жоғарғы Соттың отставкағы судьясы Фалихан Айдынғалиұлы Бапаховқа жұбайы

**Гүлбарам Салыққызы
БАПАХОВАНЫҢ**

қайтыс болуына байланысты ауыр қайғысына ортақтасып, көніл айтады.

ТАРАТУ

2. «Грек-рим, еркін курсі және қазақша курсіті дамыту қоры» (БСН 121240004006) өзінің таратылатындығы туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 (екі) ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Қызылорда облысы, Шағалы ауданы, Тұрабекіров көшесі, 79 үй.

16. «ПромСтроТоргСервис» ЖШС, БСН 121040008140, өзінің таратылатындығы туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Маңғыстау облысы, Жанақаевен қаласы, №5А көшесі, 18 үй, тел.: 87057688646.

ӘРТҮРЛІ

3. «Monumental Building» ЖШС «Халықта қызмет көрсету объектілерінің жер асты паркінгін бар көпфункционалды түрлін үй кешени «Millennium Park», Алматы ауданы, Әуезов көшесі, 2/8 төлі» экспозициясындағы талқылауда өттілдің хабарлайды.

Тыңдаулар: 20 наурыз 2023 жылдын 14:00-де Алматы қаласы, Әуезов көшесі, Алматы ауданы, 2/4 үй мекенжайда өтеді.

8. «Ломбард «Бастау-kz» ЖШС (БСН 170840000765) КР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігіне ерікті түрде микрояржы қызметтің жүзеге асыруға берілген лицензияның (лицензия № 17.21.0012.Л., 16.02.2021 ж. берілген) қолданылуын тоқтату туралы өтінішпен жүгінген хабарлайды.

10. Алматы облысының МАЭС-ның 01.3.2023 ж. үйарымымен «BOSFOR» ЖШС-не катысты, БСН 030340007042, мекенжайы: Алматы облысы, Еңбекшіқазак ауданы, Түрген ауылдық округі, Түрген ауылы, Желтоқсан көшесі, 139 ғимарат, тел.: 87023504180, катысты оқалту рәсімін қолдану туралы азamatтық іс қозғалды.

Қазақстан Республикасы Судьялар одағының орталық кеңесі және жергілікті соттардағы филиалдары, Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соттың отставкағы судьясы Бапахов Фалихан Айдынғалиұлының жұбайы

Гүлбарам Салыққызының

мезгілсіз қайтыс болуына байланысты қайғысына ортақтасып, көніл айтады

«Sokrat-PV» Юридическое агентство ЖШС, Павлодар қаласы, Крупская көшесі, 61, кеңесе 23.

Телефон: 87027159520; 87182221266 (хұмыс).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Ильев көшесі, 47 (Шаймерденов к. бұрышы) РБК банкінің жаңында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TTrade and service», Алматы қ., ш/а Жетісу-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Караганды қ., Жамбыл көшесі, 11. Тел.: 8 (712) 42-00-71.

Арлан-консалтинг ЖШС, Семей қ., К.Мұхаметханов көшесі, 23 «А», 104-бөліме.

Тел.: 8 (705) 798-58-18, 8 (705) 4672701

«Грандия» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөліме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.</p

